

Negativna pripovedna čustva v romanih *Materinska knjižica* Katje Gorečan in *Pričakovanja* Anje Mugerli

DOI: 10.4312/Obdobja.44.417-424

Janja Vollmaier Lubej, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Ljubljana;
janja.vollmaierlubej@ff.uni-lj.si

Prispevek se ukvarja s čustvi, ki jih v romanih *Materinska knjižica* (2022) in *Pričakovanja* (2023) doživljata obe literarni osebi, in sicer poudari njuno stisko ob spontanem splavu oz. ob doživljanju neuspešne umetne oploditve. Podoba materinstva, kot se kaže v romanih, je prepletena z najsodobnejšo družbeno stvarnostjo, s širšo družbeno skupnostjo oz. s pričakovanji družbe, ki jih ima ta do ženske kot matere.

tema materinstva, ženska kot mati, pripovedna čustva, sodobna družba, pričakovanja družbe

This article presents the narrative emotions experienced by the main characters in two selected novels—*Materinska knjižica* (The Maternity Booklet, 2022) and *Pričakovanja* (Expectations, 2023)—highlighting their distress at a miscarriage in the former and the experience of a failed in vitro fertilization in the latter. The image of motherhood as it appears in the novels is intertwined with the most contemporary social reality, with the wider social community, or with social expectations about women as mothers.

motherhood theme, woman as mother, narrative emotions, contemporary society, social expectations

1 Uvod

Materinstvo je prežeto s številnimi pričakovanji najsodobnejše družbe. Ženska mora biti mati, mati z več otroki je reprezentirana kot junakinja, ki je svoje življenje žrtvovala za dom in družino. Tema materinstva je po drugi strani v javnem in zasebnem diskurzu prežeta s tabu temami, o katerih se ne govori na glas, marveč za hrbtom in šepetaje, to so primeri (spontanega) splava, posvojitve doma in v državah tretjega sveta (o slednjih ljudje izrekajo sodbe, da so si starši takega otroka *kupili*), a tudi nadomestno materinstvo, ki v Republiki Sloveniji zakonsko sicer ni dovoljeno, a poznamo žalostne primere iz drugih držav, npr. iz Ukrajine, ko se ženske zanj odločijo izključno zaradi finančne stiske.

Zaradi družbenih pričakovanj se tema materinstva kaže med razočaranjem in žalostjo zaradi izgube otroka, dolžnostjo in samozatajevanjem, zanemarjanjem lastne subjektivnosti, a tudi obžalovanjem, z občutki krivde in sramu zaradi spontanega splava in neplodnosti. Žensko telo in ona sama kot subjekt postaneta objektivizirana ter objekt za reprodukcijo.

Alojzija Zupan Sosič (ur.): *Čustva in slovenska književnost*.
Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2025 (zbirka Obdobja, 44)
ISSN: 1408-211X, e-ISSN: 2784-7152
ISBN 978-961-297-712-2, 978-961-297-709-2 (PDF)

Koncepcije materinstva lahko opazujemo večplastno, npr.: materinstvo je dolžnost, materinstvo je nujno za vsako žensko, (ne)materinstvo je naphano s strahom in z žalostjo zaradi neuresničenih lastnih, zlasti pa družbenih pričakovanj. Ti sekundarni občutki tesnobe in velike žalosti, ki imajo svoj izvor v podrejenosti ženske v družbi, so poudarjeni s samostjo ženskega lika. V svoji pripovedi je namreč sleherna ženska, ki je v središču izbranih romanov, predvsem tudi sama ne le v zakonu z odsotnim možem oz. partnerjem, marveč je brez prave prijateljice, ki bi njeno stisko tudi resnično razumela. Oba romana v primežu sodobnosti predstavita ženski lik z njunimi pristnimi čustvi, ki so plod zunanjih neizbežnih vplivov, družbenih pritiskov in stigme, zato se bo prispevek osredotočil na njuno doživljanje stiske, ki se prepleta s sramom, žalostjo, obupanostjo, strahom in jezo.

2 O pripovednih čustvih

Christiane Voss v monografiji *Pripovedna čustva. Raziskava o možnostih in mejah filozofskih teorij čustev* (2015) k pojmu čustva prišteva intencionalne, behavioralne, telesno-zaznavne in hedonistične sestavine (Voss 2015: 184). Amelie Rorty, priznana belgijsko-ameriška filozofinja, ki se v svojih monografijah posveča filozofiji uma, zlasti čustvom, ter etiki in zgodovini filozofije, meni, da je razločevalna značilnost čustvenih stališč to, kar razume pod *zgodovinskostjo*. Ob tem poudarja, da je treba čustva obravnavati tudi v zgodovinskem spreminjanju družbenih kontekstov (Voss 2015: 189). Pripovedi romanov *Materinska knjižica* (2022) in *Pričakovanja* (2023) se dogajata v sedanosti, in ker jo reflektirata, je treba upoštevati nekatere družbene spremembe, ki smo jim priča danes, pa tudi reprezentacijo ženske v družbi in v družini ter mikro- in makroideologije.

2.1 Sodobni neoliberalni kapitalizem in čustva

Ideologija sodobne stvarnosti, kot jo odslikavata obe izbrani pripovedi, se osredotoča na posameznikovo mesto v družbi in v intimni sferi. Renata Salecl v svojih znanstvenih esejih (npr. v knjigah *Izbira*, *Tek na mestu*, *Strast do nevednosti*) poda več izhodišč te ideologije. Ena od njih je, da »sodobni neoliberalni kapitalizem propagira fantazmo sreče« (Salecl 2020: 15), ker pa je posameznik sam odgovoren za svojo srečo in svoj uspeh, mu ta ista ideologija povečuje tesnobo (Salecl 2017: 7). Sreča, kot jo interpretira najnovejša doba, je precenjena kategorija, kajti človek ne more biti in tudi ni ves čas srečen. Neprenehoma se govori o sreči, o najsrečnejših trenutkih življenja (v kontekstu materinskega dne je to problematično, saj izvzema in diskriminira ženske, ki si otroka želijo, a ga iz različnih razlogov ne morejo imeti), medtem ko je žalost oz. žalovanje v javnem diskurzu manj prisotno. Biti srečen pa pomeni prisilo, ki »sproža občutek tesnobe, krivde in samoobtoževanje za uspeh« (Salecl 2020: 15), saj se življenje s številnimi izzivi in preizkušnjami oddaljuje od stalne sreče, ki v resnici sploh ne obstaja. Ker je v novi dobi poudarjen uspeh, je v času sodobnega neoliberalnega kapitalizma prisotna tudi obsedenost z učinkovitostjo in uspešnostjo (Salecl 2017). Kapital določa tempo življenja, zato lastnik podjetja od posameznika oz. posameznice pričakuje, da mu

bo vselej na voljo ne glede na to, v kako težki življenjski situaciji se je znašel oz. znašla, zato mora zanemariti svoja čustva, ki jih je prepovedano pokazati navzven. Obenem je takšno osebo strah zaradi izgube službe. Strah in žalost sta osnovni čustvi, ki se pojavljata v obeh pripovedih, in sicer izvirata tudi iz vplivov najsodobnejše družbe.

2.2 Ženska – mati

Razumevanje pripovednih čustev obeh literarnih oseb je nemogoče brez feministične teorije, zato podpoglavje izpostavi nekaj izhodišč, povezanih z reprezentacijo ženske v javni in zasebni sferi. Izhodišča, kot jih povzemamo po vodilni feministični teoretičarki Simone de Beauvoir iz njene študije *Drugi spol* (1999, 2000), se osredotočajo na to, da je deklica zaradi vzgoje in številnih drugih zunanjih vplivov naučena, da bo nekoč postala mati. Ubogljivost, pridnost in ustrežljivost so determinante, ki so neizogibne.

Deklica ugotavlja, da skrb za otroka pripada materi, tega jo učijo; to potrjujejo pripovedi, ki jih posluša, knjige, ki jih bere, vse njene neznatne izkušnje; spodbujajo jo, naj se veseli svojega bodočega bogastva, v punčkah, ki jih dobiva, naj bi to postalo otipljivo. Ukazovalno ji narekujejo, čemu je zapisana. (Beauvoir 2000: 30)

Če pričakovanj ne izpolni, je odrinjena na rob družbe, je stigmatizirana in zaznamovana. Vselej v svoji samosti premišljuje o vzrokih in krivdo išče v sebi. Kot mati se nato udejanja doma. Ne (le) v gospodinjstvu, marveč tudi drugače. Tako deklici, ki postane žena in mati, dom postane edini prostor, v katerem se zadržuje, kajti »ko je bila dekle, je bila njena domovina vsa zemlja; pripadali so ji gozdovi. Zdaj je stisnjena v tesen prostor. [...] Dom postane središče sveta in celo njegova edina resnica.« (Beauvoir 2000: 236) Dom je tako njeno središče, edina resnica, a obenem tudi prostor »njene družbene vrednosti.« (prav tam: 237) Menimo, da dom ni nujno pogojen s kontekstom gospodinjstva in materinjenja, marveč v sodobni družbi predstavlja tudi drug(ačn)o vrsto prisile – ženska se mora zadrževati doma in tam ostaja, saj jo neizpolnjevanje družbenih pričakovanj v to pravzaprav sili. Ker ni mati, jo obdajajo tesnoba, občutki manjvrednosti, sramu in nelagodja, kajti pričakovanja družbe so obenem tudi družbene zahteve. Simone de Beauvoir (1999: 276) je žensko v kontekstu druge označila, da je »druga kot to, kar se od nje pričakuje. Kot vse ni nikoli točno *tisto*, kar naj bi bila; je nenehno razočaranje, razočaranje same eksistence, ki se ji nikoli ne posreči, da bi dosegla sama sebe niti da bi se pomirila s totaliteto vseh eksistirajočih«, kar poudarja notranjo stisko ženske, ki se v vrtincu negativnih čustev težko znajde.

2.3 Mikro- in makroideologije

Ženska občuti notranjo stisko, ko teh pričakovanj ne *izpolni*, zaradi česar se znajde v primežu obtoževanj, govoric, predsodkov drugih, s katerimi sobiva. Čustva, s katerimi se sooča, so žalost, razočaranje, strah, krivda, obup. Mirjana Ule v monografiji *Socialna psihologija* (2005) predstavi predsodke, za katere velja, da »se kažejo v nespoštljivem, nestrpnem ponižujočem ali prezirljivem odnosu do drugih in drugačnih, do pripadnikov

drugih narodov, etničnih skupnosti, ras, kultur, do oseb z drugačnimi načini življenja.« (Ule: 2005: 165) Literarni osebi iz pripovedi imata zaradi izkušnje, na katero nimata vpliva (neplodnost in spontani splav), drugačno življenje od večine,¹ ker nimata otrok. Predsodkov ni mogoče izkoreniniti, saj so »najtrdovratnejše mikroideologije vsakdanjega sveta.« (prav tam: 165) Medtem ko so makroideologije (mitologije, religije, politike) vezane na državne institucije, so mikroideologije vezane na vsakdanji svet (prav tam: 195). Mikro- in makroideologije so prepletene in fluidne (prav tam). V obeh obravnavanih pripovedih najdemo vkoreninjenost v tradicijo, v neutemeljene sodbe, ki se jih čuti, četudi morebiti niso spregovorjene na glas. Determiniranost je vzrok njune nesreče, ki jo dodatno obremenjuje ideologija najsodobnejše stvarnosti.

3 Negativna pripovedna čustva v izbranih romanih

Negativna pripovedna čustva v izbranih romanih sodobnih slovenskih avtoric se osredotočajo na družbena pričakovanja do ženske, ki naj bi postala žena in mati. Romanoma je skupno hrepenenje po otroku. V starševstvu se literarni osebi ne moreta uresničiti zaradi spontanega splava (*Materinska knjižica* Katje Gorečan) oz. zaradi neuspešne umetne oploditve (*Pričakovanja* Anje Mugerli). Oba dogodka ju razčlovečita, stigmatizirata ter v obeh vzbudita številna negativna čustva, kot so strah, jeza, razočaranje in obup, kajti naenkrat ne ustrezata več množici oz. večini. Tudi druge avtorice (naj)mmlajše generacije, npr. Katja Perat, Ana Schnabl in Pia Prezelj, prevprašujejo lik ženske, matere in materinstva. Literarni osebi izbranih romanov nosita breme tradicionalnosti. Ženska tradicionalno zavzema različne vloge doma in v družini. Bila naj bi mati, žena, gospodinja, moške vloge pa so povezane z močjo in oblastjo, kot je znano že iz antike. Alenka Jensterle - Doležal se v monografiji *V krogu mitov* (2008) osredotoča na kulturološke mite o ženski, ki jih je največ ustvaril Ivan Cankar, to sta namreč mit o dobri materi in mit o lepi Vidi (Jensterle - Doležal 2008: 9). Mit dobre matere v sodobni družbi je povezan tudi z mitom o materinstvu. Avtorici v izbranih romanih osrednjo vlogo dodelita ženski, ki je predstavljena kot večplasten lik, postavljen v različne zgodovinske in družbene ter osebne okoliščine. Literarni oz. žanrski hibrid med prozo in poezijo je knjiga *Materinska knjižica* (2022) Katje Gorečan, v kateri je tematiziran spontani splav, pri čemer v imenu žalujoče matere spregovori njen nerojeni otrok. Ženski lik nima svojega lastnega glasu, temveč ga nadomešča nerojeni otrok, ki ga nihče ne sliši. V *Pričakovanjih* (2023) Anje Mugerli prvoosebna pripovedovalka piše o zdravljenju neplodnosti. Obe literarni deli imata zato precej motivnih in tematskih sorodnosti, npr. motiv hrepenenja po otroku, žalovanja, nesprejetosti, razčlovečenja, ki so posledica družbenih pričakovanj, vzgoje, vplivov najsodobnejše družbe na posameznico.

1 »Na začetku leta 2021 je bilo v Sloveniji 587.448 družin: 412.534 (70 %) je bilo družin z otroki, 174.914 (30 %) pa družin brez otrok. V družinah je živelo 1.683.791 ali 80 % prebivalcev Slovenije.

Najpogostejši tip družine v 2021 je bil poročen par z otroki – takih družin je bilo 202.458 in so predstavljale skoraj 35 % vseh družin v Sloveniji. Število takih družin se že več kot tri desetletja zmanjšuje. Drugi najštevilnejši tip družin je bil zakonski par brez otrok. Takšna je bila vsaka četrta družina (25 %).« (Razpotnik, Žnidaršič 2021)

Ta naj bi bila sama kriva za svojo (ne)srečo in samo od nje je odvisno, kako bo potekalo njeno lastno življenje. Posredno sta oba romana kritična do obeh, kajti ženska naj bi najprej udeležila vse, kar od nje pričakuje družba, ta pa ji poleg tega nalaga še dodatna bremena, prežeta z neoliberalno ideologijo popolne sreče, delovne uspešnosti, potlačitvijo čustev, delovno učinkovitostjo, šele na koncu naj bi pomislila nase, na lastne želje in hrepenenja. V takšnem kaotično izpraznjenem svetu ni prostora za čustva in čustvovanje. Literarni osebi obeh romanov ne uresničita nobenih družbenih pričakovanj, zato vsaka na svoj način doživljata hudo osebno stisko in tesnobo.

Za roman *Materinska knjižica* je značilen vrstni sinkretizem,² saj je v pripovedi proza prepletena s poezijo. Katja Gorečan (1989) v njem tematizira žalovanje ženske zaradi spontanega splava, toda njeno doživljanje ob izgubi pripoveduje nerojeni otrok. S temo ženske kot žrtve družbenih pričakovanj se avtorica ukvarja tudi v knjigi *Neke noči neke deklice umirajo: koreopesem duhov, senc, sanj in volkov* (2017). Zapisana je v žanru, ki vključuje poezijo, ples, glasbo in igro (Gorečan 2016: 104, povz. po Pavlič 2021: 128), tematizira pa travmatične dogodke iz slovenske preteklosti in se osredotoča na osebne zgodbe posameznic (Pavlič 2021: 130).

Roman *Materinska knjižica* je preplet odzivov in pričakovanj družbe, kritike nanjo, ki pričakuje in zahteva, kako se mora kot ženska obnašati, zato vključuje tudi esejizme. *Materinska knjižica* tematizira odnos družbe do splava, družine, žalovanja, osamljenosti, kajti žalujoča mati je v svoji žalosti sama; prisluhne ji in sliši jo le nerojeni otrok. Njeno bolečino tudi izpoveduje in govori namesto nje, saj njenega glasu ni. Z ritualom pokopa na koncu romana zmore preseči svojo žalost in močan občutek krivde, s čimer nakazuje na tradicionalno dojemanje smrti v naši kulturi. V romanu *Materinska knjižica* mrtvi in nerojeni Tobija (pomenljiva je izbira tega svetopisemskega imena) premišljuje o različnih temah, ki so v družbi še vedno tabu, obenem pa so dodatno obremenjene še s časom, v katerem so nastale: to je čas neoliberalizma in kapitalizma, torej v romanu zasledimo raznolike koncepcije obeh ideologij. Individualna pripovedna čustva so povezana s kolektivnim razumevanjem določenih čustvenih stanj. Eno od njih je odsotnost čustvovanja v družbi. Tobijeva neslišna mati je v svoji žalosti sama, razume jo le Tobija, ki ji želi reči

tvoja žalost je pomembna.

tvoj jok je pomemben.

izgubila si nekaj dragocenega in nekaj pomembnega.

joči, kolikor hočeš.

lahko te tudi objamem. (Gorečan 2022: 28)

-
- 2 Alojzija Zupan Sosič (2017: 233) piše o treh vrstah romanesknega sinkretizma, in sicer o zvrstnem, vrstnem in žanrskem sinkretizmu. Poudari tudi pomen omenjenega prepleta, in sicer: »Eklektičnost ubeseditvenih načinov in zvrstnih značilnosti je prepoznavna lastnost moderne pripovedi, ki prav s prevlado opisnih in govornih karakteristik ter z vnosom lirskih, dramskih in esejiziranih posebnosti rahlja tradicionalno osnovo pripovedi in jo posodablja v nepripovednem smislu. Zvrstni sinkretizem oziroma vnašanje esejističnih, lirskih in dramskih in esejiziranih značilnosti v pripoved mehča epsko jedro in ga preoblikuje v magmatsko strukturo različnih sestavin.« (Zupan Sosič 2017: 58)

Tobija mamo prepričuje, da lahko žaluje, da je lahko žalostna, kar je sicer v nasprotju s sodobno ideologijo sreče, zato se je žalost izgubila iz javnega življenja. Poleg tega, da je torej v družbi izkazovanje negativnih čustev odsotno, odvečno in celo neželeno, je tudi dolgo žalovanje za nekom, ki se sploh ni rodil, sprejeto kot čudno, nenavadno in pretirano. Še večjo in hujšo odtujenost občuti ženska zaradi tega, ker je prekarna delavka in zato nima nobenih delavskih, socialno-ekonomskih pravic. Za svoje delo prejema minimalno plačo, ki jo pogojuje zgolj storilnost in posledično dobiček. Prežeta je s samostjo in osamljenostjo, kajti zaradi lastnega prezira ideologije neoliberalizma je iz družbe ponovno krivično izločena.

Poleg omenjenega neimenovana ženska brez glasu iz *Materinske knjižice* verjame v lastno krivdo zaradi neuspeha v javni in zasebni sferi, v kateri se torej ne izpolni kot mati, kar od nje pričakuje družba. Prav tako se ne izpolni niti kot delavka. Obenem je žrtev družbenih pričakovanj, tudi tistih, ki v skladu z novodobnim potrošništvom zahtevajo popolne matere z dragimi otroškimi vozički in ki nosečnost in materinstvo doživljajo kot družabni in javni dogodek. Druge matere, ki že imajo otroka ali ga še pričakujejo, so prikazane posredno, in sicer kot potrošnice, ki so ujete v pasti sodobnega časa. Prav zanje je značilno impulzivno kupovanje, brez razmisleka. Od intimnega materinstva, kakršnega doživlja ženski lik v *Materinski knjižici* in je prisotno tudi v *Pričakovanju*, ko je čustva treba zatreti, jih potlačiti, postati povsem apatičen oz. apatična, se doživljanje te teme pomika tudi h kolektivnemu, saj se ostale matere prepuščajo potrošništvu, sledijo družbenim vplivom. Ženska je torej v obeh primerih žrtev družbenih pričakovanj in surovega kapitalizma, v katerem prevladuje pehanje za uspehom, denarjem, delom, dobičkom, medtem ko je izražanje žalosti nekaj prepovedanega in neželenega. Pomeni odvečnost in izgubo časa. Ker ni mati in ker ne sledi potrošniški ideologiji, je njeno doživljanje podvojeno.

Zelo pomenljivo je premišljevanje o ženskem telesu, ki ne izpolni svoje reproduktivne naloge. Družba takšno osebo zlahka izloči in žensko vidi le še kot objekt: »Svet ji je odgovoril: tvoje telo ni več kreativno in produktivno, zato te ne potrebujemo več.« (Gorečan 2022: 78)

Ženska v romanu *Materinska knjižica* naposled izgubi sluh in je tako dvojno zaznamovana. Sprva ji je odvzet glas, njeno čustvovanje, ki ji ga nadomešča nerojeni sin Tobija, nato pa njeno umanjkanje glasu preraste še v gluhoto. Oboje ima simbolični pomen. Tako ženska ni mati, temveč je tudi invalidka. Izpostavlja se odnos do drugačnosti in zaznamovanosti. Moškega glasu v romanu ni, je odsoten kljub svoji dominantnosti v družbi. Literarni osebi, zaznamovani s tragično izkušnjo, bi zelo veliko pomenil pokop nerojenega otroka, saj verjame, da bi s to izkušnjo lažje (pre)živel. S tem pa nase, na svoje telo, ne gleda več kot na nekaj grdega, nelepega, nesposobnega, zaveda se tudi, da za splav ni kriva. Z ritualom se znebi obtožujočega občutka krivde, ki jo venomer preveva in ki povzroča druga čustva, ki nanjo negativno vplivajo.

Za roman *Pričakovanja* je Anja Mugerli (1984) leta 2024 prejela nagrado kresnik. Prvoosebna pripovedovalka Jana v njem predstavi lastno izkušnjo neplodnosti, a so skozi pripoved podana tudi pričakovanja do žensk, ki naj bi bile izpolnjene le kot žene

in matere. Janina prijateljica Katja se zavestno odloči, da ne bo imela otrok, medtem ko ima prijateljica Tina hčer Roso, ki ji pomeni vse na svetu. Tako pisateljica vzpostavi tri različne ženske: žensko, izpolnjeno kot mati, žensko, ki se udejanja skozi delo, žensko, ki hrepeni po otroku. Osredotoča se zlasti na slednjo, saj ne more uresničiti lastnih pričakovanj, ki pa so plod pričakovanj širše družbe. Tina in Katja sta si nasprotujoči v doje-manju (ne)materinstva, Jana pa si otroka želi, a ga ne more imeti. Ta želja, je zaznati, izvira iz družbenih pričakovanj, občutkov krivde, neuspehov ob večkratnih poskusih umetne oploditve. Nekateri ljudje bolečino ob neuspešnih oploditvah tolažijo s psom, takšna je Tinina prijateljica, ki ne more imeti otrok. Svoje izkušnje zapisuje na blogu, se loči in predstavlja Janin antipod. Če Jana še razmišlja o občutku krivde, o nujnosti otroka, ima Katja povsem drugačno mišljenje, zanjo je namreč materinstvo povezano s pričakovanji družbe.

Poleg pričakovanj družbe, ki močno vplivajo na literarno osebo, ki skuša družbi ugoditi tako, da bi postala mati, se v knjigi vzpostavlja tudi vprašanje telesa oz. njegove objektivizacije. Če je bila ženska v preteklosti objektivizirana v kontekstu zasebne sfere kot gospodinja in mati, je v *Pričakovanjih* presežena s tem, da je objektivizirana zaradi navidezno lastne odločitve, s katero privoli v umetno oploditev in poseg v lastno telo. Toda tudi ta odločitev ni svobodna, temveč je produkt družbenih pričakovanj, žensko telo pa poleg objektivizacije tudi stigmatizira, in sicer tako, da se sama počuti kot stroj. Ob tem je vseskozi osramočena in razočarana. Pripovedovalka opisuje tudi, da ginekologinja pri samem postopku vse dela avtomatično, zato se Jana počuti obupano. Njeno telo je tako zgolj objekt za reprodukcijo. O neprijetnih občutkih razmišlja Jana takole: »Ne, nič me ne boli, rečem, samo tako občutek imam, kot da sem zdaj malo manj jaz [...] Nevednosti, kaj so počeli z mojim telesom, je v meni pustila hladno praznino, ki je nisem imela s čim zapolniti.« (Mugerli 2023: 31, 39)

Ženska, ki ni mati, premišljuje o tem, da je za neplodnost, za neuspehe umetne oploditve kriva sama, s čimer se obe temi, tako spontani splav kot neuspešna umetna oploditev, povežeta v smiselno celoto dojemanja ženskega telesa v sodobni družbi. Anja Mugerli demitologizira ženskam pripisano družbeno vlogo, tj. dobro, skrbno mater, ki družini nudi čustveno oporo, žensko, ki je takšna tudi v svojem poklicu učiteljice, vzgojiteljice, medicinske sestre. V ospredju je torej ženska, ki drugim omogoča razumevanje in skrb ter oporo, medtem ko sama vsega tega ni deležna.

Zanjo nihče nima časa, njeno čustvovanje je nepomembno, zato je prežeto z notranjim in zunanjim konfliktom, s prevpraševanji, z žalostjo in razočaranostjo nad svetom, ki ni tak, kot so jo učili v preteklosti: če boš pridna in ubogljiva, boš dobra in sprejeta. Ona sama pa je zaradi neplodnosti, ki jo doživlja kot lasten neuspeh, izolirana od družbe in stigmatizirana, zato je tesnoba neizogibna.

4 Zaključek

Obe obravnavani pripovedi, *Materinska knjižica* Katje Gorečan in *Pričakovanja* Anje Mugerli, se ukvarjata z družbeno aktualno temo. Njuni literarni osebi hrepenita po otroku, ki ga zaradi različnih razlogov ne moreta roditi. Ne izpolnita se v vlogi matere,

kakor bi od njiju pričakovali družba in družina. Ves njun obup in vsa njuna žalost ne izvirata iz njiju samih, marveč iz pridobljenih vzorcev v primarni družini, iz pričakovanj družbe ter vplivov sodobnega neoliberalizma in kapitalizma. Ideologija, da je *vsak svoje sreče kovač*, jima onemogoča živeti v polnosti, njuna glasova sta neslišna in/ali prezrta. Avtorici odstirata teme, za katere bi v sodobni družbi pričakovali, da ne bi smele povzročati toliko žalosti in bolečine, vendar so zaradi tradicionalne strukture še močno ukoreninjene v vzgojo, družbo ter družino in tako še vedno boleče. Obe pokazeta, da ženska pri svoji izbiri ni svobodna, kajti čustva, ki jih ženski literarni osebi doživljata ob neuspelem materinstvu, vodijo v izhodišče, da jima je pri izpolnjevanju *dolžnosti* spodletelo.

Viri in literatura

- de BEAUVOIR, Simone, 1999: *Drugi spol. Prva knjiga. Dejstva in miti*. Prevedla Suzana Koncut. Ljubljana: Delta.
- de BEAUVOIR, Simone, 2000: *Drugi spol. Druga knjiga. Doživeta izkušnja*. Prevedla Suzana Koncut. Ljubljana: Delta.
- BOROVNIK, Silvija, 2012: *Književne študije. O vlogi ženske v slovenski književnosti, o sodobni prozi in o slovenski književnosti v Avstriji*. Maribor: Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti, Filozofska fakulteta.
- GOREČAN, Katja, 2022: *Materinska knjižica*. Ljubljana: Literarno-umetniško društvo Literatura.
- JENSTERLE - DOLEŽAL, Alenka, 2008: *V krogu mitov: o ženski in smrti v slovenski književnosti*. Ljubljana: Slavistično društvo Slovenije.
- MUGERLI, Anja, 2023: *Pričakovanja*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- PAVLIČ, Darja, 2021: Pesnitve sodobnih slovenskih pesnic. *Jezik in slovstvo* LXVI/4. 121–134. <https://doi.org/10.4312/jis.66.4.121-134>
- RAZPOTNIK, Barica, ŽNIDARŠIČ, Martina, 2021: Število gospodinjev in družin se je povečalo. *Statistični urad Republike Slovenije*. <https://www.stat.si/StatWeb/news/Index/9973> (dostop 5. 5. 2025)
- SALECL, Renata, 2010: *Izbira*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
- SALECL, Renata, 2011: *(Per)verzije ljubezni in sovraštva*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- SALECL, Renata, 2017: *Tek na mestu*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- SALECL, Renata, 2020: *Strast do nevednosti*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- ULE, Mirjana, 2005: *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- VOSS, Christiane, 2015: *Narrative Emotionen. Eine Untersuchung über Möglichkeiten und Grenzen philosophischer Emotionstheorien*. Berlin, New York: De Gruyter.
- ZUPAN SOSIČ, Alojzija, 2017: *Teorija pripovedi*. Maribor: Litera.